

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Beaktande av de äldres behov" (förberedande yttrande)

(2009/C 77/26)

Den 18 februari 2008 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Beaktande av de äldres behov" (förberedande yttrande).

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 september 2008. Föredragande var **Renate Heinsch**.

Vid sin 447:e plenarsession den 17–18 september 2008 (sammanträdet den 18 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 106 röster för, 32 röster emot och 20 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Motivering

1.1.1 Den demografiska förändringen i Europa utmärks av att andelen äldre ökar snabbt, samtidigt som den totala befolkningen minskar (¹). Rådet har gjort flera uttalanden om den åldrande befolkningen. Denna tendens varierar från region till region. Detta gör att Europeiska unionen står inför stora samhällsutmaningar (²). Före 2008 års slut kommer kommissionen att anta ett meddelande med förslag till hur man med hjälp av strukturfonderna bättre kan beakta en åldrande befolknings behov.

1.1.2 Tyngdpunkten i detta yttrande är att man måste erkänna och uppskatta människor som åldras, förhindra diskriminering av dem och värna om deras värdighet. Man bör erkänna att de äldre inte bildar en homogen grupp ifråga om förmåga, ekonomisk trygghet eller hälsomässiga och sociala behov. Politiken och tjänsterna bör därför spegla att enhetslösningar eller åldersbaserade lösningar inte är lämpliga.

1.1.3 Yttrandet behandlar därför frågor som rör såväl äldre som just uppnått officiell pensionsålder som personer i mycket hög ålder. Detta innefattar naturligtvis – även om det inte alltid sägs uttryckligen – män och kvinnor, äldre funktionshindrade och äldre med invandrarbakgrund.

1.1.4 Vi behandlar inte ämnesområdena "äldre arbetstagare" och "äldre som är beroende av vård och omsorg", eftersom det redan utarbetats många förslag på dessa områden (³). EESK vill

(¹) Se t.ex. informationsrapporten från facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna CES 930/99 fin, SEK(2007) 638 kommissionens arbetsdokument "Europe's Demographic Future: Facts and Figures".

(²) Se bl.a. KOM(2006) 571, 12.10.2006; "SEK(2007) 638"; EPC & EC (Kommittén för ekonomisk politik och Europeiska kommissionen) (GD Ekonomi och finans): "The impact of ageing on public expenditure", Special Report no 1/2006.

(³) Se bl.a. EESK:s yttrande av den 16.12.2004 om "Att öka äldre arbetstagares sysselsättning och senarelägga utträdet från arbetsmarknaden", föredragande: Dantin (EUT C 157, 28.6.2005); EESK:s yttrande av den 28.10.2004 om "Hälsa- och sjukvård för äldre", föredragande: Braghin (EUT C 120, 20.5.2005); EESK:s yttrande av den 26.9.2007 om "Patienträttigheter", föredragande: Bouis (EUT C 10, 15.1.2008); EESK:s yttrande av den 24.10.2007 om "Övergripping mot äldre", föredragande: Heinsch (EUT C 44, 16.2.2008) och EESK:s yttrande av den 13.3.2008 om "Att garantera allmän tillgång till långtidsvård och en hållbar finansiering av långtidsvården för äldre", föredragande: Klasnic (EUT C 204, 9.8.2008).

dock betona vikten av en livscykelinriktad syn på det åldrande samhället för att förebygga diskriminering och stereotyper, samt behovet av integrerad politik över generationsgränserna.

1.1.5 Ekonomisk trygghet och möjligheter till frivillig, meningsfull sysselsättning, inklusive livslångt lärande, anställning, frivilligarbete och användning av ny teknik, är av avgörande betydelse för att äldre ska fortsätta delta i samhället och leva ett värdigt liv. Dessutom bör ledorden för transporter, energi, bostäder och hälso- och sjukvård vara tillgängliga, rimliga prissättning och lättillgänglighet.

1.2 Rekommendationer

1.2.1 För att livskvalitet och sysselsättning för det stigande antalet äldre människor i städerna och på landsbygden ska säkerställas på ett varaktigt sätt under de nya ramvillkoren begär kommittén att följande åtgärder vidtas:

— Man bör regelbundet sammanställa nationella och regionala **lägesrapporter**.

— Man bör **samla in och sprida exempel på bästa praxis** i medlemsstaterna.

— Man bör främja **en ny syn på äldre**, där man erkänner äldre människors (inklusive äldre invandrades) livsproduktion och ålderns förtjänster inom politik, ekonomi och samhälle.

— Man bör genomföra **mediakampanjer om "aktivt åldrande"**.

- **Åtgärder** behöver vidtas på olika områden, särskilt när det gäller tjänster i allmänhetens intresse, infrastruktur, tillhandahållande av varor och tjänster, finansiering, bostäder, hälso- och sjukvård, förberedelser inför livets slutskede och deltagande i samhällslivet.

Detta riktar sig till **medlemsstaterna, Europaparlamentet, Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.**

- Man bör inrätta en kompletterande **expertgrupp för "åldrande"** inom ramen för expertgruppen för demografiska frågor ⁽⁴⁾ vid Europeiska kommissionen.
- Man bör grunda en **europaisk allians för "ett aktivt liv i ålderdomen"** med den europeiska alliansen för familjen som förebild ⁽⁵⁾, som bl.a. ska anordna europeiska workshoppar och konferenser.
- Man bör inrätta ett **europaiskt centrum för forskning om åldrandet**, för att utvärdera, sammanföra och utbyta kunskaper och för att fastställa behovet av ytterligare forskning och främja sådan forskning.
- Man bör skapa en ämnesövergripande **prioritering "ålder"** med egen budget inom åttonde ramprogrammet för forskning.
- Man bör skapa en **europaisk internetportal** med information till allmänheten från alla generaldirektorat om åtgärder med anknytning till åldrande.
- Man bör skapa **lokala, regionala och nationella internetportaler** med den europeiska internetportalen som förebild.
- Man bör stödja en **demografisk fond** ⁽⁶⁾ inom ramen för strukturfonderna för en finansiell utjämning för regioner som aktivt motverkar den demografiska förändringen (t.ex. genom en aktiv familjepolitik).
- Man bör lägga in **nya prioriteringar i programmet för livslångt lärande** för att utbilda ledsagare för övergångarna mellan de olika faserna i livet.

Detta riktar sig till **rådets ordförandeskap, Europaparlamentet och Europeiska kommissionen.**

1.2.2 För att uppnå detta måste man eftersträva en hållbar förvaltning, så att man samtidigt kan bidra till genomförandet av Lissabonstrategin för ekonomisk tillväxt och sysselsättning.

⁽⁴⁾ Kommissionens beslut 2007/397/EG.

⁽⁵⁾ Se http://ec.europa.eu/employment_social/families/index_en.html

⁽⁶⁾ Se punkt 4.5.2 i EESK:s yttrande av den 13.12.2007 om "Fjärde rapporten om ekonomisk och social sammanhållning", föredragande: Derruine (EUT C 120, 16.5.2008).

2. Allmänna kommentarer

2.1 Detta förberedande yttrande fokuserar framför allt på det handlingsbehov som finns i EU:s regioner i denna fråga. I alla länder krävs det en omfördelning av tillgängliga medel ⁽⁷⁾, vilket innebär större belastningar för medborgarna i städerna och på landsbygden. Samtidigt ställs det höga krav på en anpassning av den kommunala infrastrukturen ⁽⁸⁾. Det är framför allt innovativa och integrerande koncept som behövs, om man vill göra regioner och kommuner "demografiskt hållbara".

3. Områden med handlingsbehov

För att de äldre ska få ett tryggt, hälsosamt och aktivt liv finns det flera grundförutsättningar som måste vara uppfyllda. Hit hör följande områden:

3.1 Tjänster i allmänhetens intresse

3.1.1 Tjänster i allmänhetens intresse är en grundläggande förutsättning för respekten för den mänskliga värdigheten och en garanti för ett omfattande skydd av den enskildes rättigheter. De bidrar till att de medborgerliga rättigheterna faktiskt tillämpas.

Tjänster i allmänhetens intresse avser i praktiken bl.a. fysisk planering och miljö ⁽⁹⁾, särskilt den kommunala infrastrukturen. På grund av sjunkande invånarantal särskilt på landsbygden ⁽¹⁰⁾ kommer viktiga tjänster i framtiden att försvinna eller bli för dyra, avskaffas helt och hållet eller inte motsvara de nya behoven. Här handlar det om att inom varje område garantera det grundläggande och tillgängligheten för hela befolkningen med särskild hänsyn tagen till de specifika behoven hos äldre och hjälpbehövande personer. Det gäller

- energiförsörjning, framför allt elektricitet, gas och värme,
- vatten och avlopp, avfallshantering och förebyggande av avfall,
- säkerhet på och renhållning av offentliga platser,
- offentliga tjänster och förvaltning.

⁽⁷⁾ Se EESK:s yttrande av den 14.3.2007 om "De ekonomiska och budgetmässiga konsekvenserna av en åldrande befolkning", föredragande: Florio (EUT C 161, 13.7.2007) och EESK:s yttrande av den 15.9.2004 om "Forskningsbehov inom området demografiska förändringar" föredragande: Heinisch (EUT C 74, 23.3.2005).

⁽⁸⁾ Se EESK:s yttrande av den 14.2.2008 om "En oberoende utvärdering av tjänster av allmänt intresse", föredragande: Hencks (EUT C 162, 25.6.2008).

⁽⁹⁾ Se EESK:s yttrande av den 18.1.2007 om "Strukturpolitikens återverkningar på sammanhållningen i Europeiska unionen", föredragande: Derruine (EUT C 93, 27.4.2007) och EESK:s yttrande av den 25.4.2007 om "EU:s territoriella agenda", föredragande: Pariza (EUT C 168, 20.7.2007).

⁽¹⁰⁾ T.ex. landsbygdsområden i Frankrike, Spanien och Portugal, i Östtyskland, vissa östeuropeiska regioner och avlägsna landsbygdsområden i Sverige och Finland. Se "The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration", ESPON project 1.1.4, Final report 2002.

3.1.2 Transportinfrastruktur och tillhandahållande av varor och tjänster för dagligt bruk

Självständighet och mobilitet är viktiga förutsättningar för att äldre ska kunna vara aktiva och ha en god livskvalitet ⁽¹¹⁾ ⁽¹²⁾. För detta krävs

- att de utan hinder kan nå butiker med dagligvaror samt viktiga inrättningar som post, bank, apotek, kyrkogårdar, offentliga byggnader och inrättningar, och då särskilt få tillgång till kommunernas utbud med avseende på delaktighet i samhället (t.ex. myndigheter, medborgarkontor och rådgivningskontor),
- att de har tillgång till ett adekvat utbud av lättillgänglig kollektivtrafik till rimliga priser,
- att det finns transportmöjligheter framför allt i glesbefolkade områden,
- att de kan utnyttja det offentliga rummet (t.ex. gångvägar, sittplatser, gatubelysning och trafiksäkerhet).

3.1.3 Boende

Dagens bostadsutbud kanske inte motsvarar behoven hos den åldrande europeiska befolkningen som värdesätter ett fortsatt självständigt boende. Vad gäller nya bostäder bör man i fråga om utformning och standard ta hänsyn till nedsatt fysisk, sensorisk och mental förmåga och använda energi- och teknikeffektiva system (t.ex. IT-stöd i boende) för att möjliggöra ett fortsatt oberoende. Ett sådant angreppssätt vore även lämpligt över generationsgränserna.

De myndigheter i medlemsstaterna som ansvarar för att bostadsbehovet tillgodoses bör garantera att organ inrättas för att anpassa existerande bostäder samt främja nya koncept när det gäller bostadsutformning och eget stödboende. Detta innefattar lämpliga åtgärder av ekonomisk och rättslig karaktär.

3.1.4 Hälso- och sjukvård

Ju äldre en människa blir, desto viktigare är det med tillförlitlig och åldersanpassad hälso- och sjukvård nära hemmet ⁽¹³⁾. Denna

⁽¹¹⁾ Se EESK:s yttrande av den 29.5.2008 om "Grönbok: Mot en ny kultur för rörlighet i städer", föredragande: Hernández Bataller, medföredragande: Barbadillo López (EUT C 224, 30.8.2008), yttrandet från AGE (den europeiska plattformen för äldreorganisationer) om denna grönbok (KOM(2007) 551 slutlig), http://ec.europa.eu/transport/clean/green_paper_urban_transport/index_en.htm, eller också Mollenkopf et al. (Eds.) (2005). "Enhancing mobility in later life – Personal coping, environmental resources, and technical support". Amsterdam: IOS Press.

⁽¹²⁾ Exempel på kompletterande åtgärder för bibehållen autonomi finns bl. a. från Frankrike (Hautes Corbières, CG Val de Marne, Frankrike – anförande vid ANDASS-seminarium), från Tyskland (exemplen Berlin och Frankfurt am Main) och Storbritannien (Newcastle).

⁽¹³⁾ Se t.ex. GD Hälsa och konsumentskydds publikation "Healthy Ageing: keystone for a sustainable Europe" http://ec.europa.eu/health/ph_information/indicators/docs/healthy_ageing_en.pdf

omsorg är allvarligt hotad i glesbygd eller avsidens belägna regioner, eftersom befolkningen fortsätter att minska samtidigt som många läkare som fortfarande är verksamma också är överåriga. Man måste absolut fortsätta att utveckla en omfattande medicinsk vård som verkligen omfattar hela regionen. Hit hör (och detta innefattar värnandet om äldre människors rättigheter som patienter ⁽¹⁴⁾)

- medicinsk, särskilt geriatrisk vård och rehabilitering med hjälp av läkare och vårdgivare med utbildning i gerontologi och geriatrik,
- hemsjukvård samt enkla hjälptjänster inom ramen för uppsökande verksamhet,
- palliativ vård och psykologiskt stöd till familjerna,
- rådgivning och information om patienträttigheter och möjligheter till stöd,
- rådgivnings- och informationstjänster samt inrättningar och incitament för prevention (för att man ska lära sig att äta nyttigt, motionera, förebygga fallolyckor samt leva sunt; detta i kombination med olika former av incitament),
- tekniska hjälpmedel och system för stöd utan att den personliga kontakten ersätts (se avsnitt 3.6),
- att man bör främja och skapa formella och informella system för socialt stöd, inklusive medborgarkontor och rådgivningskontor, självhjälpgrupper och grupper för anhängvårdare samt närtjänster.

För de sistnämnda stödmöjligheterna finns det redan fungerande modeller i flera medlemsstater ⁽¹⁵⁾.

3.2 Förberedande åtgärder för nödsituationer och ett värdigt slut på livet

3.2.1 Nödsituationer

Förberedande åtgärder måste vidtas för sådana nödsituationer som översvämningar, längre värmeböljor eller katastrofer, så att man i tid kan assistera äldre som inte klarar sig själva.

⁽¹⁴⁾ Jfr EESK:s yttranden 1447/2004, 1465/2007, 1256/2007 och 501/2008, fotnot 3.

⁽¹⁵⁾ Exempel i Finland: Förebyggande arbete in Jyväskylä – Finland.ppt, exempel i Frankrike: Poitiers.pdf och Strasbourg.pdf, "Le Guide de l'Adiant Familial" (guide för anhängvårdare).

3.2.2 Frågor om livets slut

Frågan om hur livets slutfas ska utformas är omstridd, och lagstiftningen ser olika ut i medlemsstaterna (aktiv och passiv dödshjälp). Här måste rättssäkerhet skapas, så att man kan tillgodose äldre människors önskemål även vid nedsatt kognitiv förmåga, t.ex. när det gäller att sätta in livsförlängande åtgärder. Patienttestamenten kan vara ett medel, men man måste skydda särskilt sårbara personer. Här spelar palliativ medicin och hospiceverksamhet en viktig roll. På det hela taget måste värdighet in i det sista vara den vägledande principen för vårt agerande.

I en union där 25 % av befolkningen är 60 år eller äldre behövs det i dag rambestämmelser som kan förmå medlemsstaterna att genomföra nationella lagstiftningsåtgärder som skapar den rättssäkerhet som är nödvändig för att människor under värdiga förhållanden ska kunna förbereda sig inför livets slutskede.

EESK vill därför uppmanas till en debatt bland medlemsstaterna om möjligheten att utveckla en ram för frågor som gäller livets slutskede, som skulle kunna leda till lagstiftningsåtgärder i medlemsstaterna.

3.3 Social integration och delaktighet i samhället

Social integration och delaktighet i samhället är mänskliga grundbehov som påverkar många aspekter av äldre människors liv. Till de viktigaste aspekterna hör relationerna till anhöriga och vänner, förvärvsarbete, frivilligt engagemang, meningsfull sysselsättning liksom livslångt lärande och delaktighet i kultur och samhälle.

3.3.1 Social integration genom relationer till anhöriga och vänner

Den sociala miljön för äldre personer ändras dramatiskt ⁽¹⁶⁾. Allt fler äldre lever ensamma.

— I storstäder ligger andelen ensamhushåll redan på 50 %. Därför behövs det socialpolitiska eller organisatoriska åtgärder och tekniska innovationer som

⁽¹⁶⁾ Se EESK:s yttrande EESK:s yttrande av den 15.9.2004 om "Forskningsbehov inom området demografiska förändringar" föredragande: Heinisch (EUT C 74, 23.3.2005). Se också EESK:s yttrande av den 16.12.2004 om "Relationerna mellan generationerna", föredragande: Bloch-Lainé (EUT C 157, 28.6.2005), EESK:s yttrande av den 14.3.2007 om "Familjen och den demografiska utvecklingen", föredragande: Buffetaut (EUT C 161, 13.7.2007), EESK:s yttrande av den 11.7.2007 om "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv", föredragande: Clever (EUT C 256, 27.10.2007) och EESK:s yttrande av den 13.12.2007 om "Främja solidariteten mellan generationerna", föredragande: Jahier (EUT C 120, 16.5.2008).

— stöder nätverken inom och utom familjen genom lämpliga åtgärder för att förena yrkesliv och familjeliv för personer som vårdar äldre ⁽¹⁷⁾, på denna punkt konstaterar EESK att insatser för att förena yrkesliv och familjeliv görs både av kommissionen, inom ramen för den reviderade sociala agendan och av de europeiska arbetsmarknadsparterna,

— bidrar till aktiviteter över generationsgränserna ⁽¹⁸⁾,

— stöder egna initiativ och medborgarnas engagemang i allmänhet,

— stöder flergenerationsboende.

3.3.2 Integration och delaktighet genom meningsfull sysselsättning

Social integration och delaktighet i samhället kan bestå i såväl förvärvsarbete som ideellt arbete. Om man vill möjliggöra ett så långt socialt aktivt liv som möjligt krävs det åtgärder på båda områdena:

3.3.2.1 Delaktighet genom förvärvsarbete

För att de äldre som efter pensioneringen vill fortsätta att delta i samhällslivet genom att arbeta (av ekonomiska skäl eller för den stimulans arbetet ger) (beträffande målgruppen, se punkt 1.1.3), ska kunna erbjudas denna möjlighet, kan följande åtgärder vidtas:

— Man bör i enlighet med direktivet om likabehandling i arbetslivet ⁽¹⁹⁾ stödja en flexiblere övergång från förvärvsarbete till pension för den enskilde. En motsvarande anpassning av pensions- och skattesystemen bör ske inom ramen för ett sysselsättningskoncept som omfattar alla vuxna generationer ⁽²⁰⁾, och principen om lika lön för lika arbete bör tillämpas. Då medlemsstaterna inför åldersgränser bör dessa i princip endast ange när en person har rätt att gå i pension; de bör inte innebära ett förbud mot att fortsätta arbeta på frivillig basis.

— Man bör åldersanpassa arbetsplatser och arbetsmiljöer, vilket innefattar förbättringar med hänsyn till fysiska förutsättningar, hälsa, säkerhet, arbetstakt och arbetsorganisation.

— Man bör utnyttja och eventuellt anpassa det tekniska stödet i arbetsprocesserna.

⁽¹⁷⁾ Se t.ex. verksamheten inom VVSG (föreningen för flamländska städer och kommuner) (Flemish association Ageing VVSG-Vergrijzing-GRV-2006.pdf) och inom Sveriges kommuner och landsting (Sweden – care for the elderly in Sweden today.pdf).

⁽¹⁸⁾ Se t.ex. modellprogrammet inom tyska förbundsministeriet för familje-, äldre-, kvinno- och ungdomsfrågor "Generationsübergreifende Freiwilligendienste" (ideellt arbete över generationsgränserna).

⁽¹⁹⁾ Direktiv 2000/78/EG.

⁽²⁰⁾ Exemplet Finland visar hur man genom positiva incitament (i stället för ekonomiskt avbräck) och flexibla åldergränser (mellan 63 och 68 år) kan utforma pensioneringen på ett sätt som motsvarar den enskildes behov eller göra det möjligt att förvärvsarbeta längre.

- Man bör undanröja eventuella hinder och främja nya avtalsformer för denna speciella övergångsperiod mellan livet före och livet efter pensioneringen och därigenom skapa rättssäkerhet så att det inte uppstår nya osäkerhetsfaktorer.
- Det måste ske en kulturomvandling i företagen i riktning mot en helhetsinriktad sysselsättningsstrategi som ger riktad stöd till individuella färdigheter oberoende av ålder ⁽²¹⁾.

3.3.2.2 Delaktighet genom frivilligt engagemang och meningsfull sysselsättning

För att ta tillvara äldre människors potential och samtidigt ge dem meningsfulla uppgifter som motsvarar deras olika färdigheter krävs att man vidtar följande åtgärder:

- Att man samlar in och säkerställer kunskaper som bygger på erfarenhet, inklusive socialt förhållningssätt och särskilda hantverksmässiga och konstnärliga färdigheter.
- Att man främjar innovativa former av kunskapsöverföring inklusive stöd till andra generationer ⁽²²⁾.
- Att man möjliggör en flexibel övergång mellan arbetsliv och pension samt en blandning av professionellt och ideellt engagemang utan ekonomiskt avbräck och på frivillig basis.
- Att man stöder ideellt engagemang på frivillig basis ⁽²³⁾ genom vidareutbildning och anknytning till lokala och regionövergripande projekt.
- Att man öppnar institutionerna i syfte att stärka de äldres möjligheter till frivilligarbete utan att avlönade arbetstillfällen ersätts.

3.4 Utbildning och delaktighet i samhället

En central förutsättning för äldre människors aktiva engagemang och delaktighet i samhället är utbildning respektive livslångt lärande och att det finns aktiviteter som grundar sig på faktiska behov. För detta måste utbudet på lokal, regional och regionövergripande nivå anpassas:

- Livslånga möjligheter till vidareutbildning för att värna om äldre arbetstagares prestationsförmåga. Också företagen uppmanas att möjliggöra och stödja sådana åtgärder. Samtidigt måste man skapa (t.ex. skatte-) incitament.

⁽²¹⁾ Se t.ex. B. Naegele, G. & Walker, A. (2006): "A guide to good practice in age management. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions" (Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor), Dublin.

⁽²²⁾ Europeiska socialfonden finansierade exempelvis ett projekt i Storbritannien som ger f.d. företagsledare över 50 en möjlighet att fungera som rådgivare till och ta hand om yngre kolleger och forskarstuderande i mer än 200 små och medelstora företag.

⁽²³⁾ Se EESK:s yttrande av den 13.12.2006 om "Frivilligarbetets roll och inverkan i det europeiska samhället", föredragande: Koller (EUT C 325, 30.12.2006).

- Allmän vidareutbildning ⁽²⁴⁾ för alla åldersgrupper och på alla nivåer (från grundläggande nivå till universitetsnivå).

- Kvaliteten i utbildningsutbudet måste kontrolleras och säkerställas.

- Examina, färdigheter och kompetens som förvärvats också i hög ålder måste erkännas i hela Europa ⁽²⁵⁾ för att rörlighet över nationsgränserna ska möjliggöras ⁽²⁶⁾, och även kunskap som förvärvats informellt måste värdesättas.

- Utbildning som förbereder människor för livet som pensionär.

- Utbildning av ledsagare för förberedelse för nya livsfaser ⁽²⁷⁾.

- Lärande över generationsgränserna i stället för ålderssegregat lärande (ömsesidigt givande och tagande).

- Utbildning för engagemang över generationsgränserna (till exempel tjänster med "extra-mor-/farföräldrar").

- Utbildning om grundläggande ekonomiska och juridiska frågor ⁽²⁸⁾ (för att skydda de äldres intressen, framför allt i internethandeln).

- Utbildning om ny informations- och kommunikationsteknik (IKT).

- Tillgång till informationskanaler (tidningar, radio, tv och internet).

- Ett differentierat idrottsutbud för människor med olika färdigheter och intressen.

- Utbud av fritidsaktiviteter och turism ⁽²⁹⁾ med hänsyn tagen till specifika kulturella behov ⁽³⁰⁾.

3.5 Äldre människor som konsumenter

Äldre människor har många olika behov, såväl när det gäller tillgången till dagligvaror (se punkt 3.1.2) och sällanköpsvaror som när det gäller tekniska hjälpmedel, assistanssystem (se punkt 3.6) och alla möjliga typer av tjänster, vilket borde innebära möjligheter till nya arbetstillfällen för ungdomar.

⁽²⁴⁾ Se EESK:s yttrande av den 9.2.2005 om "Ett integrerat handlingsprogram inom livslångt lärande", föredragande: Koryfidis (EUT C 221, 8.9.2005), EESK:s yttrande av den 18.5.2006 om "Nyckelkompetenser för livslångt lärande", föredragande: Herczog (EUT C 195, 18.8.2006), EESK:s yttrande av den 30.5.2007 om "En europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande", föredragande: Rodriguez (EUT C 175, 27.7.2007) och EESK:s yttrande av den 13.3.2008 om "Handlingsplan för vuxenutbildning", föredragande: Heinisch (EUT C 204, 9.8.2008).

⁽²⁵⁾ Detta utan att tillämpningen av direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer påverkas.

⁽²⁶⁾ T.ex. i fråga om praktik eller ideellt arbete för äldre personer.

⁽²⁷⁾ Projektet "Transition – Ausbildung zum/zur Übergangsbegleiter/in für frühkindliche Bildungsprozesse" inom ramen för Sokrates Grundtvig 1.1-programmet kan här fungera som modell <http://www.elternverein-bw.de>

⁽²⁸⁾ Se meddelandet om finansiell utbildning, KOM(2007) 808, 18.12.2007, s. 7.

⁽²⁹⁾ Jfr i samband med detta t.ex. projektet "Travelagents" www.travelagentsproject.org

⁽³⁰⁾ Jfr. i samband med detta projektet "AAMEE" <http://www.aamee.eu>

Detta förutsätter närmare bestämt följande:

- Att produkter utformas enhetligt efter principer som "Universal Design" eller "Design for All" ⁽³¹⁾ med lättläslig och lättbegriplig information om hur de ska användas.
- Att man förhindrar diskriminering på grund av ålder och funktionshinder i fråga om tillgång till tjänster, framför allt finansiella tjänster ⁽³²⁾.
- Att konsumenträttigheterna tillämpas även för äldre.
- Att man tar hänsyn till att profilen hos de pensionerade invandrarna har förändrats under åren. Många upptäcker att de har lägre pensionsinkomster och kanske hälsomässiga eller sociala vårdbehov som endast i begränsad omfattning inbegrips i dagens sjukvårds- och välfärdssystem. Pensionerade invandrare kommer i kläm när det gäller nationella rättigheter, eftersom de inte längre omfattas av vare sig hemlandets eller värdlandets försäkringssystem. Man måste visa större förståelse och diskutera frågan inom hela EU för att förändringar ska kunna åstadkommas. EU-nivån är väl lämpad för detta och det vore till gagn för medborgarna.

3.6 Tillgång till informations- och kommunikationsteknik (IKT)

För att äldre människor ska kunna leva ett självständigt och aktivt liv blir ny teknik alltmer en nödvändighet, särskilt i fråga om boende, hälsa, delaktighet i samhället och utbildning och tillgången till en elektronisk offentlig förvaltning. Detta gäller såväl för de tjänster i allmänhetens intresse som är avsedda för äldre personer som för verksamhet i samband med den ekonomiska utvecklingen på regional och överregional nivå ⁽³³⁾. Viktiga förutsättningar för detta är

- att ligga långt framme i arbetet med att utveckla dels mjukvaran för att säkra maximal tillgänglighet, dels hårdvaran för att de människor som inte (eller inte längre) klarar av att använda en dator ändå maximalt ska kunna utnyttja de möjligheter som datorn erbjuder,
- att de har tillgång till användarvänlig informations- och kommunikationsteknik, inklusive system för IT-stöd i boende, teknik för e-lärande, e-hälsa, e-vård och

e-rehabilitering, samt att tekniken kan fungera som ett stöd utan att den personliga kontakten ersätts ⁽³⁴⁾,

- att man gör det enklare att få tillgång till och använda sådan teknik och sådana nät med tanke på systemens ökade komplexitet, och anpassar dem till äldre personers särskilda behov (t.ex. nedsatt syn och känsel),
- att man tar hänsyn till de äldre användarnas behov och vidtar åtgärder för att höja deras motivation att använda tjänsterna,
- att man tar hänsyn till alla parter och likaså värnar om etiska och rättsliga aspekter, framför allt när man använder elektroniska kontrollsystem vid demenssjukdomar,
- att man vidtar parallella åtgärder som att integrera rådgivnings-, installations- och underhållstjänster samt sociala tjänster,
- att man tar hänsyn till samhällsrelaterade förändringar och till kommande generationers nya erfarenheter och intressen.

3.7 Ekonomisk trygghet

Det är viktigt att förmå medlemsstaterna att skapa förutsättningar för de äldres grundtrygghet och värdighet under hela deras pensionärstid, vare sig de bidrar till samhällslivet eller ej.

En allt större andel av människorna riskerar att drabbas av åldersfattigdom, till följd av strukturomvandlingen, de aktuella reformerna av pensions- och socialförsäkringssystemen och de ökande levnadskostnaderna tillsammans med en försämrad köpkraft. Det är framför allt äldre kvinnor samt arbetstigare med långa arbetslöshetsperioder som i vissa medlemsstater lever i fattigdom.

För att säkra socialförsäkringssystemens hållbarhet bör medlemsstaterna uppmuntra dem som fortfarande är aktiva i arbetslivet att utnyttja kollektiva eller individuella pensionsformer och försäkra sig om att de privata aktörer som är verksamma på detta område verkligen är solventa. De måste dessutom garantera alla en minimiinkomst som gör det möjligt för alla äldre att leva ett anständigt liv, oavsett vilka oförutsedda svårigheter de kan tänkas drabbas av.

⁽³¹⁾ Se EDeAN (*European Design for All e-Accessibility Network*) <http://www.edean.org>

⁽³²⁾ Så skulle t.ex. mikrokrediter kunna vara ett lämpligt sätt att göra det möjligt för äldre människor som lämnar en anställning eller är arbetslösa att starta eget.

⁽³³⁾ Se EESK:s yttrande av den 29.5.2008 om "Äldre människor – IKT", föredragande: Darmann (EUT C 224, 30.8.2008) och Europaparlamentets betänkande RR\39694EN.doc, PE396.494v03-00, Malanowski, Özçivelek, and Cabrera.: "Active Ageing and Independent Living Services: The Role of Information and Communication Technology". JRC Scientific and Technical Report, EUR 2346 EN – 2008.

⁽³⁴⁾ Se i samband med detta handlingsplanen "Förbättrade villkor för äldre i informationssamhället" (KOM(2007) 332 slutlig), programmet *Ambient Assisted Living Joint Research* (<http://www.aal-europe.eu/>), forskningsverksamheten inom sjunde ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling (2007-2013) (http://ec.europa.eu/research/tp7/index_en.cfm) och "Seniorwatch 2 – Assessment of the Senior Market for ICT, Progress and Developments" http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/research/ageing/index_en.htm

4. Särskilda kommentarer och rekommendationer

Kommittén föreslår som grund för de nödvändiga omstrukturerings- och innovationsstrategierna följande åtgärder på nationell respektive europeisk nivå:

4.1 Åtgärder på nationell nivå

4.1.1 Nationella och regionala lägesrapporter

Det krävs först och främst en noggrann analys av situationen i regionerna. Kommissionen uppmanas att regelbundet låta varje medlemsstat lämna en sådan lägesrapport med uppgifter som även avser de äldres verksamhetspotential.

4.1.2 Tillhandahållande och spridning av informationsmaterial

Kommittén anser att såväl relevant information, kunskap och erfarenhet som forskningsresultat och nyvunna insikter måste finnas tillgängliga för fackorgan, för den intresserade allmänheten och för de äldre människorna själva. Framför allt måste förmedlingen av forskningsresultat mellan forskarvärlden, den politiska världen och användarna (äldre personer och deras företrädare) bli bättre.

4.1.3 Utvärdering av och anknytning till medlemsstaternas existerande erfarenheter

Kommittén begär att beprövade regionala erfarenheter samlas in, jämförs och undersöks i syfte att avgöra om de skulle kunna gälla även för andra områden och regioner. Målet är att skapa en samling exempel på bästa praxis⁽³⁵⁾.

4.1.4 Främjande av en ny syn på äldre

I ett åldrande samhälle kan människor inte längre betraktas som "inaktiva" så snart de lämnar förvärvslivet. Här krävs det nytänkande på alla nivåer (inom politik, näringsliv och samhälle). Staterna och regionerna är särskilt lämpade för att regelbundet sätta i gång **kampanjer för att främja frågan om "aktivt åldrande"**.

4.1.5 Kommittén föreslår en **europeisk mediakampanj** som ska bidra till en syn på äldre, där äldre människors (inklusive äldre invandrades) bidrag till samhällslivet, deras livsproduktion och ålderns förtjänster erkänns.

⁽³⁵⁾ I Wales har man t.ex. infört ett lagstadgat äldreombud, som på basis av erfarenheterna av barnombudets verksamhet, övervakar politik och lagstiftning samt rekommenderar och beställer forskning.

4.2 Åtgärder på europeisk nivå

4.2.1 **Inrättande av en kompletterande expertgrupp för "åldrande"** inom ramen för expertgruppen för demografiska frågor vid Europeiska kommissionen.

4.2.2 **Grundande av en europeisk allians för "Ett aktivt liv i ålderdomen"** med den europeiska alliansen för familjen som förebild⁽³⁶⁾, med målet att genom utbyte av erfarenheter medlemsstaterna emellan skapa impulser för ett aktivt åldrande och främja samarbete och ömsesidigt lärande i EU. Denna allians skulle vara väl lämpad att anordna europeiska konferenser och workshoppar.

4.2.3 Inrättande av ett europeiskt centrum för forskning om äldre

Läges- och erfarenhetsrapporterna ger insikt om vilka innehållsliga aspekter och regionala särdrag som kräver mer forskning⁽³⁷⁾. Även resultat från befintliga forskningsramprogram och statistiska data behöver sammanställas, spridas och integreras i politiken och praktiken⁽³⁸⁾. Med det amerikanska "National Institute on Ageing" som förebild vore det synnerligen lämpligt om ett europeiskt centrum för forskning om äldre kunde samla, integrera och föra vidare statistik och andra relevanta kunskaper som redan finns.

4.2.4 Skapande av ett ämnesövergripande prioriterat område "ålder" inom åttonde ramprogrammet för forskning

Genom att införa ett ämnesövergripande prioriterat område "ålder" med egen budget inom åttonde ramprogrammet för forskning skulle man kunna sammanföra de olika forskningsaktiviteterna.

4.2.5 Skapande av en gemensam europeisk internetportal

Genom en sådan portal bör allmänheten – framför allt de äldre – få tillgång till information om alla de enskilda generaldirektoratens åtgärder med anknytning till åldrande. Informationen bör kunna laddas ned via lämpliga länkar.

⁽³⁶⁾ Se http://ec.europa.eu/employment_social/families/european-alliance-for-families-de.html

⁽³⁷⁾ Se också EESK:s yttrande av den 24.5.2000 om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Mot ett europeiskt område för forskningsverksamhet", föredragande: Wolf (EGT C 204, 18.7.2000).

⁽³⁸⁾ Rekommendation från det sjätte ramprogrammet för forskning. Se även EESK:s yttrande av den 15.9.2004 om "Forskningsbehov inom området demografiska förändringar", föredragande: Heinisch (EUT C 74, 23.3.2005).

4.2.6 Skapande av lokala, regionala och nationella internetportaler med den europeiska internetportalen som förebild

4.2.7 Stöd till den demografiska fonden inom ramen för strukturfonderna ⁽³⁹⁾

Den europeiska demografiska fonden bör med tanke på det mycket prekära läget med regioner med minskande befolkning framför allt användas för landsbygdsregioner och regioner med tillväxttal under genomsnittet, samt främja bra initiativ.

Bryssel, den 18 september 2008.

4.2.8 **Nya prioriteringar i programmet för livslångt lärande** för att utbilda ledsagare för övergångarna mellan de olika faserna i livet.

4.3 Utifrån de åtgärder som föreslagits kan man ta fram behovsanpassade koncept för rekommenderat agerande och politiska åtgärder. EESK uppmanar kommissionen att ta hänsyn till dessa förslag i det meddelande som planeras.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁹⁾ Se rådets förordning (EG) nr 1083/2006, 11 juli 2006 om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden samt om upphävande av förordning (EG) nr 1260/1999. Se även EESK:s yttrande av den 13.12.2007 om "Fjärde rapporten om ekonomisk och social sammanhållning", föredragande: Derruine (EUT C 120, 16.5.2008).